

A MALACZKO-PROCSI-ÜGY

Dokumentumnovella

BORDÁS GYŐZŐ

A hatvanéves Jung Károly
komparatista-néprajztudósunkra gondolva

Anno Domini: (1)864 eszt., Július hó 10-én. Ószivác.

Érdemes Bíró Úrnak, s Elöljáróknak, Keresztúron

– *Malaczko Ferko (kereszt levelében: Malaczko Ferencz, 36 éves) keresztúri lakos hitvesének és édesanyjának bejelentése alapján, kik az iránt tettek panaszt, miszerint Malaczko Ferko özvegy Procsi Ilonával buja és parázna életet folytatván, nem csak a népek botrányára, hanem saját vagyonuk kárára vannak, s családjuk iránti nyugtalanság is fenyegeti.*

Miután ily dolgokból a férj és nője között házassági viszályok is fölmerültek a Szent Egyházi Törvények szerint lesznek ítélendők, s az azok iránti intézkedés a Keresztúri Lelkészi Hivatal köréhez tartozik.

Ezért meghagyom az Érdemes Bíróknak és Elöljáróknak az illető görög-katolikus Tisztelendő Plébános Úrnak felszólítására, hogy azonnal és minden törvényes eszközt felhasználva hasson oda, hogy Malaczko Ferko és Procsi Ilona közti botrányos és buja élet szüntessen meg, és azokat az együttlakástól és éléstől tiltsa el, szóval, tartsák be mindazt, amit a Tisztelendő Lelkész Úr intézkedni és rendelni fog. Mindez pontosan és erélyesen teljesítsék!

*Manuilovics János
szolgabíró*

(Másolat)

Méltóságos Főispány Helytartó Úr!

Zombor

Alul írott tisztelettel jelenti, hogy a Megyei Közép Járás Szolgabíró-jának hivatalos felszólítása alapján Méltóságodnak benyújtani bátor-kodom a következőket. (A ruthenizmusaimért, szlavizmusaimért – mert orthodox-latin theologiai intézetekben nevelkedtem – esetleg heljes-írási hibákért előre is elnézését kérem. De én a megállapított tényeket szeretném Méltóságoddal közölni magyar nyelven, szavaim ki nem for-gatása véget, de nem szegve meg a Gyónás Szentségét!) Jelzem hogy eredeti példányát ezen Jelentésnek Görögkeleti-Katholikus Rendünk Fönökségének már megkülttem.

*

Procsi Ilona a megboldogult Procsi János (Rom. Kath.) Keresztúri lakos özvegye, született Edelinszky, maga én előttem és helységünk Elöljárói előtt elösmerte két vagy három ízben, hogy a Malaczko Ferenczel volt buja és parázna több ideig tartó élete.

Ugyan aztat a Malaczko Ferenc neje előtt is, mintegy truccos sza-vakkal elösmerte, és megduplázta, két ízben is mondván: „Nem tizenkét, hanem tizenöt esztendeig élek vele, – soha nem is éltél férjeddal és nem is fogsz élni vele.” E kijelentést 1-ször 1864. évi janiárus 14-én (újév napján) a saját sógora és zsellére jelenlétében, 2-szor pedig későbbben, áprilius 24-én (húsveth másnapján) Malaczko Ferencz szolgája, Herbut Mihály előtt tette.

Malaczko Ferko anyja szerint, mintegy tíz esztendőnek czelőtt – azon alkalommal, midőn ő, az anya, fia és nyolczéves onokája Kuczurára lakodalomra együtt menvén (menje az apróbb két gyermekkel othon maradván) Edelinszky nevezetű nőt, de már Procsi hitvest, kocsijukra felvették, Ilona némileg részegnek tetetvén magát, előbb Ferko bajsztát simogatni kezdé, majd orcáját is többszören érinté. Az asszony elmondása szerint, mivel a nő elől ült a bakon, még a lábát is Ferko fia alá toszkolta, mire az anya fiának megtiltá, hogy Ilonával a lakodalomban megpróbáljon tánczolni. Ferko ámbár nem tánczolt vele, de két ízben is együtt a lakodalomból eltűntek, és sokáig nem jelentek meg.

Eztet, az Ilona tettjeit, a Malaczko Ferko anyja a Ferko nejének kinyilatkoztatta, de az férjének egy szót se mert a száján kiejteni.

Ezen idő után a Procsi Ilona nem csak Malaczko Ferkossal alattomos buja és parázna életet vezetett, hanem másokkal is tartott.

Egy ízben, este sötétedés után a mészáros fagyú ládájában bujálkodva talált rá a férje, a sógora és egy Esküdt, majd lámpával, a férj szüntelen káromkodásai közepete vezetett haza.

Nem csuda, hogy gyermekeinek, kiváltképpen lányának más lányok az anyja rossz viseletét a szemére hányták. S midőn a leánya őtet megintette, az anyja nemhogy elfogadta a leánya tanácsát, még föl is pofozta.

Két évnek ezelőtt Procsi Ilona és Malaczko Ferko összebészéltek, hogy a szontai búcsúba mennek Ferko ösmerőséhez. Ferko az útra előre kiküldte az Ilonát és kocsijára őt felvette. Visszamentőkben Ilona mondta a Ferkonak, kérdezze meg a nejétől, volt-e ő nálok (. . .) (két sor elmosódva). Hiszen az emberek mondják magával volt. Erre a Ferko kegyetlenül megverte az asszonyt, még korsót is hajított utána. Szegény nőnek a Ferko szülei részéről jött segítség.

Procsi Ilona 1862. év után t. i. férje halála után még sokkalta bátrabb volt a Malaczko Ferkossal való buja és parázna életben. Nem egyszer a neje szeme láttára fogta meg a kezét és valami rossz mulató helyre, vagy házába elvezette. Vízimalomba, meg más falukba multságokra. Bujaság végett elcsábította, úgy hogy Ferko a házi szükségéről is elfeledkezett.

Annja és neje szeme látására tulajdon buzából két mérőt Ilonával a vízimalomba elvitt, tulajdon kenderéből 14 keresztet Ilonának adva. (Bizonság Bucskó János hitvesének elmondása Biró Úrunk és Elöljáróink előtt.)

Több ízben zsírt, hust, vagy más egyebet, vagy loppal vagy nyilvánosan Ilonának elküldte.

1862. augustinus havában Illon a Ferkot Kuczurai búcsúra elcsábította, s ott vele mulatott, s másnap a nép láttára fényes nappalon kocsin, és két lovakon az Illon udvarából a Ferko kihajotott. Mindezt a szomszédok közölték Ferko nőjével, aki minderről meggyőződve 5 hétre rokonnyainál elhagyta. Melyek után a Ferko a nejéért eljött és őtet haza vitte.

Egy ideig a nép zugolódása miatt Ferko Illonhoz nem ment. Egy rövid ideig béke volt, de a szituációt ismerve, a Ferko esze mindég Ilona után ment.

Az Illon pedig szemtelenül üzengetett a Ferko nejének, hogy Ferko a boszorkányok hatalmában vagyon, és ötet senki meg nem mentheti mint Ilona, mert ő azon segíteni tud.

A Ferko neje a vén asszonyoknak hitelt adott, hogy Illon a boszorkányok segítségével urát tév utra térítette, és azt is elhitte, hogy ezért veri, meg részeges, merthogy neki a boszorkányok dirigálnak.

Illon azt is meghagyta, ha neki Ferko neje egy ezüst huszast megszerzne, ő fog neki vrácsálni, és akkor nem fog inni és mindig othon leszen.

De a Ferko neje tavasztól őszig huszast megszerezni nem bírta.

Ilona szomszédja Bucsó János neje azt tanácsolta, haggya a Ferkot és házasodjon meg özvegyiségben.

Erre az Illon így felelt: „Hogyan házasodnék én, amikor tudom, soha olyan férjet nem kapok mint Ferko. Jöjjenek csak – mondá – a pallásomra és nézzék. Nekem mindenem megvan a Ferkotól, a mit csak a szívem kíván!”

Szegény Ferkonak öreg anyja látván, hogy Ferko fia többet az Illonál mint otthon tartózkodik és buja és parázna életet szemlátomást vele folytat, eljött alúl irotthoz, mint akkori káplányhoz panaszra, de én ötet elutasítottam az akkori Nagy Tisztelendő Luszkancai Vazul Plébános Úrhoz, azon szavakkal, ő reá tartoznak az ilyen esetek, de ígéretet tettem, fiát közlegő hűsvéti gyónásban jó útra vezetni el nem mulasztom.

De ő hozzája, mint kicsit hirtelen emberhez, elmenni nem akart.

A Procsi Ilona azonban a Malaczko Ferko házába szüntelenül járkálván, hogy Ferko annyát és nejét a hiedelembe megerősitse.

Egy tavaszi éjszakán eljött kertjökbe és a szép salátát, melyet Ferko anyja 1863. száraz esztendőben szüntelenül öntözte, egészen összegázolta. Más nap pedig midőn Ferko anyja az elszenvedett káron kezét tördöste és búsult, korán reggel az Illon ott termett és a Ferko anyja panaszára azt felelte: „Lássá – ezt a boszorkányok tették, ha a Ferko én nálam nem aludt volna, elvitték volna ötet.”

Kevés napok mulva Ilona Ferkot ismét három napig magánál tartotta és midőn az anyja ötet az Illonnál kereste, az Ilona azt mondta: „Lássá,

ötet most a boszorkányok elvitték, de én ötet vissza téritem.” Azzal előrevén holmiféle babonás eszközöket annya előtt a kémény alatt valamiket égetett, és az öreg asszonyt haza küldte avval az ígérettel, hogy Ferko nem sokára otthon lésson. A Ferkonak pedig, kit ő a palláson elrejtett, meg mondta: haza menjen.

Ferko neje látva Ilona hamisságát, de szólni Ferkonak mit sem mervén, szív fájdalomtul megbetegszik. Ilona rászedi a Ferko anyját és nejét, hogy valami ismerős vracsarához Bajsára menjenek Ferko nejének orvosságot keresni.

A vracsara tartván az Isteni fő akarattól, nem akart semmi olyast adni szegény nőnek, mitől, mint azt Illon kívánta – elveszen, csak annyit szólt, sorsa már régen meg van írva. Csak valami vizet adott, hogy abban fűroszködjön.

A nő jobban nem lett, mert a szíve mindig fájta a férje után. Ezért Szent Tamásra vitték olyan vracsarához, aki kevesebbet tartván Istentől, mint a Bajsai, adott neki valami fekete keveréket, inni valót három napra.

Midőn a szegény nő már másodszor ivott abból a gyógyító vagy inkább ölő szerből, a hasa majd felpuffatt, majd leapatt, majd megint, úgyhogy a nő már magáról sem tudott. Erre össze szaladtak a szomszéd asszonyok és nem adtak többet inni. Amikor ismét eszméletéhez tért, javasolták az Istentől kérjen segédelmet. És aztán jobban lett.

Ősz felé meghalt Ferko 71. éves édes atya, a kinek szintén Ferko (Ferencz) neve vala. Procsi Ilona a halott házhoz menvén arra szólítá föl Ferko anyját, hogy ezüst huszast a szájába betegye, akkor ő vrácsálni fog, s a fia se bort, se pálinkát nem iszik, se a háztól el nem megyen.

Az öreg asszony nézván a fia jövődöbeli megjavulását este a halott test körül ülő nép elől elötotta mind a gyertyákat, és a huszast a hót férje szájába dugta: s kimondta a varázsszót, mit Illon mondott neki: „Lethe.” És ezután megint meggyújtá a gyertyákat. Illon ezután szólt Ferkonak, hogy az annya mit csinált. A Ferko pedig megparancsolá nejének, hogy azt a huszast apja szájából kivegye. Míg az annya nem volt a virrasztó néppel a Ferko neje is eloltotta a gyertyákat és kivette az ezüst huszast és odaatta a Ferkonak, és ettől bizonyosan nem más-hova, mint Illon markába jutott. (Mint később Illon kivalotta, iljen huszast jó tartani magánál az embernek, mert akkor az ítélő Bírák és

Szolgabírák megkegyelmeznek. Illonak pedig már volt dolga a Kulai, Ősziváci meg Zombori Bíró Urakkal és Szolgabírákkal, mintahogyan arról a Méltóságos Főispány Úr is bizonyosan tud.)

Egy pár hét múlva a Ferko szeretőjénél Procsi Ilonánál egy határórt talált, aki miatt annyira megharagudott, hogy azt a házbul kihajította, az Illont meg roszt indulatától elkezdte verni, de mivel az a térgyire borulva kérte a bocsánatot, hogy ő csak vrácsált a katonának a verést abbahagyván, a babonás ládáját további dühében felvervén és kiborítván, sok minden onnan előjött. Úgy mint: egy zárt lakat, véres cérnák, bőregér lába és állának csontya, gyermek kezéből csontocskák, nagyobb és kisebb tűk, búza és más gabona szeme, mindenféle füvek, Ferko fejéből hajak, mindenféle fonalak . . .

Mindezt nekem Ferko testvér elmondta, nem a gyontatoszékben, mikor azért jöt hozzám, hogy megvalja, ő valóban meg van Procsi Ilonától babonázva. Mondtam, a Jó Istenhez kell fordulnod, fiam, de ő azért átment a Dunán ellenszert meg orvosságot keresni. Onnan vissza térvén monta, megszabadult a babonáságtól és szépen majd hat hétig a nejevel élt. Panasz nem tétetett, se meg nem ujitatott, és én ennek örültem.

Ferko nem csak az anyja és neje, hanem komája, az alulírott és a Nagy Vazul előtt az Ilonára mindent elmondott, kivalotta, miként ötöt az Ilona magához csábitotta, és neki babonázta, miképpen ötöt három napig a palláson elrejtve tartotta, miközben fejét háromszor mosta és hajából minden izben nyirt és magának eltette.

Itt halotta azt a kiabálást meg oljko orditozást menyecskéktől, kik még férjeik katonáskodnak, viselősek lettek és akkor Illon az méh gyümölcsüket elhajtotta azon tükel. Előbb bekészitet sok vizet, majd pokrocokkal beborította ajtot és ablakokat és, két lámpát gyujtott. Azon leányoknak, kik valamejik legényel megsaladkoztak előbb ugyancsak némi szereket, inni valókat beadott, hogy gyermek tőlük elmenjen, és ugy a szégyent elkerüljék. s. a. t.

Ezen ügyekben volt Illonnak dolga több kösségi Bíróval, de soha el nem íteltetett és meg nem korbácsoltatott. Sőt, jártak hozzá lányok Veprovácrol, Szelencsárol és Telecskárol, meg én mit én dudnám honan nem. Mindenki tutta, hogy a csatorna-canalís parton az also kapuhoz kel menni, mert ott házak nincsenek, nincs ki lása őket.

Ezen idő közben, míg a Ferko a nejevel rábeszélésemre szépen élt, a Procsi Illon mindenféle jeleket hagyott a kis kapuban meg a tyukol és istáló mellett a Ferkonak, bizonyítván, hogy telhetetlen természetének és kivánságának nincs határa. És többek által üzengetett, hogy ha ő még egyszer a Ferko kezét megfogja, soha többé őtet el nem ereszté.

1864. évi januárius 10-e vagy 11-én midőn Malaczko Ferko volt a Kulai Jegyző Úrnak bizonyos szolgálatot tenni volt, lovat eladni, utközben Illon megvárta, és az áldomásívás révén már kissé megrészegetett Ferkonak a kocsisa, t. i. Nagy Miklos előtt valami szerrel megittatta.

Ezen időtől Ferko újra kezdett járni Illonhoz, és mindeneket, mit előbb kivalott tagadni kezte. Egyszoval, esze felfordult, az anyja és neje ellen gorombább és irgalmatlanabb lett. Januárius 12-én Ferko Illonnál megtaláltatott, s ekkor mondta a neje Illonnak: „Te ringyó, már 12 esztendeje, hogy tőlem a férjemet elvetted”, mire Illon Ferko és zsellére előtt felelé: „Nem 12, hanem 15 esztendeje, soha se éltél vele és nem is fogsz élni.”

Mikor panaszra jöttek több izben magamtól elutasítottam és az öreg Kuczurai Esperes Úrhoz küldözgettem, de 1864. febr. 3. napján, mivel nagy tél miatt oda nem mehettek 2 Eskütt jelenlétében magamhoz idéztem. Miután előbb Ferkot lelkében megintettem és megdorgáltam vétkes, gyalázatos és parázna életért és az ezekből kifojo következményekért és károkért, kérdezém, meg tudna e jobbulni. És felelé hogy meg. Már akarom el bocsátani akarván a Juhász Esküdt mondá: „De ha nem, kapsz botokat.”

Illon már várakozván kihalgatására a másik Esküdt jelenlétében mondá Ferko nejeének: „Most vetted meg az ágyat magadnak. Majd meglátod, ezután milyen életed lesz az uraddal.” Mire a Ferko neje ezen erős szavakkal: „Kurva boszorkány vagy, az Isten ezért meg fog verni.”

Illon is tőlem megkapva a lelkészi oktatást megígérte a jobbulást. De Juhász Esküdt neki is mondá: „Ha nem, kapsz korbácsot.”

Ferko még ezen az éccakán Illontól feluszítván a csardákból hozott cirok nyalábbal, nejét kegyetlenül megverte és rajta minden darabot eltört. És verés közben nejét minduntalan kérdezé: „Fogod-e kurvázni Illont?” 4 napig feküdt a Ferko neje, de se nekem se község előljároinak e sérelmet hetekig ki nem nyilatkoztatta.

Alig mulik el néhány nap Ferkot a testvér bátya, az onkléja (?), és a Procsi Ilona két sógora – kik az egész népre nézve veszedelmes és botránys életnek és a gyülekezet háborgásának szerettek volna véget vetni – Illonnál megfogták a Ferkot. A feljebb említett négy ember őket a faluházhoz megkötözve vezették és eskü által bezáratták.

Én mit sem tudván ezekről más nap mise után álmélkodék, midőn látom hogy őket hozzám vezetik és jelentik, hogy ismét együtt megfogták.

Jön velük a Bíró és az Esküdtek is.

Kérem Ferkot, így tartottad meg a szavad?

Kifogást tesz, hogy csak valami fejszéért ment. Kérdezem, miért éjszaka. És miért nem külted a szolgádat? Erre nem tud felelni. Kérdezem továbbá: miért van bekötte kezed? Mert a sógor megsebzett. A sógor pedig tanusítá, késsel támad rájuk, amikor el akarták fogni, és saját kísitől sebeztetett meg.

Végül mondám neki: „Látod Ferko, mivel nem tartottad meg a szavadat magad magadnak szabtal büntetést” – és kiutasítottam.

Erre bevezetik az Illont, akinck lánya othonrol hozott papirja van a kezében. „Instancia.” Azaz kérvény, s ott a végzés a Járásbeli Szolgabiro Úr aláírásával, hogy népgyógyítói tevékenysége engedélyezett. Ő meg hogy a Ferkot gyógyította köszvényyszerü náthából. De a te lábad miért van bekötte? Mert átestem az also grádicson – mondá.

Neki is megmondtam aztat, amit a Ferkonak is és a parokiából kiutasítottam.

A Biróhoz és az Esküdtekhez pedig eképpen szóltam: „Lássátok, ez a nő a Szolgabiró Úrra hivatkozik, kitől fedezéke vagyon, amaz pedig meg van sebesülve, a neje pedig mindek ellenére, azért könyörög, ne bántsátok. Javasolnám, mert már megkapták, amit érdemelnek, szabadon bocsássuk, hogy meglássuk.”

És ezzel a vádlottak, a tanuk és a Bíró meg az Eskütek tőlem elmenének. De ime egy fertály óra múlva ismét jönnek hozzám az előljároság tagjai, Procsi Ilona szomszédjai és Ferkonak két rokona, és az előljáros az előterjesztik, hogy az egész Kereszturi népnek romlására való botránys életet vezető személyeket, Ferkot és Ilonát, büntetlenül el nem bocsájthatom. – A népek, ki miattok sok kárt vallottak – mondá az egyik előljáros – ránk támadtak és azt kiabálják, mit érünk mi a falu

házában, ha nem vagyunk képesek ilyen botrányos és az egész népre nézve veszedelmes személyeket megbüntetni.

Erre felelém: „Tegyetek amit akartok, ők maguknak elégséges büntetést szabtak azzal hogy mindenki megveti őket és már se rokonai, se szomszédai se akarnak hozzájuk szólni.”

És ezzel ismét elmenének és miképpen bünteték meg őket én nem tudom.

De azt tudom, hogy népet össze nem dobolták.

Ferko neje, Anna mivel félt, hogy férje rajta a botokat megboszulja, nem mert a férjéhez menni, és ezért kért engemet hogy a község előljárhoival őt a szegények othonába bekvártélyozzuk. Rendeletet 1864. II. 2 szám alatt kiattam. Így kapott lakást és ételmezést, pedig, mint mondá, 18 évnek ezelőtt 200 pengő forintokat a házba hozta.

De az Ilona ahelyet, hogy megszűnt volna Anna életét rontani a Ferkot megint magához csábította, ellenem pedig panaszt tett a Te.tte.s Járási Szolgabíró Úr előtt, azt a hazugságot eléje terjesztvén, hogy én rájauszítottam az egész népet, meg verettem és hogy azóta sem nappal sem éjjel békét neki nem hagynak.

Minderre nézve a Te.tte.s. Szolgabíró Úr neki hitelt adott és az Elöljáróknak azt a rendeletet adta, hogy a népeket tiltsák el a háztól és ötöt békén hagyják.

Ezen rendeletnek Ilona megörült és dicsekedett, hogy kapott a Szolgabíró Úrtól privilégiumot Ferkoval bátran élni.

Denunciációk és panaszok az Ilonára és Ferkora az anyja és neje részéről soha meg nem szüntek. Én irtam esetükről Te.tte.s. Járásbeli Szolgabíró Úrnak, Te.tte.s. Járási Főszolgabíró Úrnak és Fő Tisztelendő Esperes Úrnak Kutzurára (ezen jelentések mellékelve 1., 2., 3.) de a Szolgabíró Úr által a privilégium Procsi Ilona részére vissza nem vonatott. Amikor ezt nekem az Illon bemutatta, még egy oktatást megadtam neki és végezetül két esküt előtt t. i. Pavlovics András és Szalotay Mihály előtt, aug. havának 22. napján, montam: „Tudod te Ilona mit, végtére azt mondom neked, ha szavaimat nem fogadsz, vagy természetednek nem parancsolhatsz, kurválkodjál, nem bánom, de csak azt mondom neked, Ferkoval ne társalkodjál, ötöt békével hagyd. Külömben az Esperes Úr ígérete és a népek akarata szerint mindég kapsz templom előtt korbácsos büntetést.”

Ezen megintés után az Ilona nem bátorkodott Ferkoval tulajdon házában összejönni, hanem választott magának arra való qurtét bizonyos özvegy Nagy Annánál, szül.: Molnár. Bizonság erről a Cselovszky Mihály bejelentése.

Aug. 23-án az Ilona megintése után való napon, Illon pistolyt kért Csizmár Andrástól. De az jó keresztény létére nem adta és engem is megintett, örözködjek tőle mert a Tisztelendő Urat agyon löni készül.

Jó keresztény emberünk, Cselovszky Mihály okt. 13-ik, vagy 14-ik napján panaszt tett nálamnál, hogy ötet neje elhagyta, mert nem engedi annyához, fönn említett Nagy Annához járkálni, ahova Procsi Ilona és Malaczko Ferko bujaság és paráznság végett össze jönnek. 17-én pedig hallottam egy bizonyos embertől, hogy Ferko ismét az Illonnal volt, és Illon nem ad az én intésemre és meghagyásomra, hogy a Ferkot magától elkergesse.

Csizmár György fiától ifj. Csizmár György bőrkereskedőtől, ki járja a vidéket, afelől győződtem meg, hogy Ilona botrányos viselkedése miatt nem csak a Kereszturi 5000, hanem a 2500 Kuczurai lélek, sőt egész bácskai népének fölháborodását váltotta ki, merthogy erőszakkal nőtől a férjet, annyától fiát, gyermektől attyát és háztól a gazdát elvenni nem szabad.

Ezért én Procsi Ionát okt. 23-án a község előljárói és szolgái által elfogattattam, bezárattam és már több általa elrontott nő személynek megjobbulasi példája végett büntettem. Nem kívánván, hogy 15-öt reája üssenek, hanem csak a szokot birói porciót, és ezt a község előljárói az én kívánságomra véghez vittek.

Én tehát, igazán mondva, nem büntettem, hanem az ő nyakasága, mely miatt bocsánatot nem csak nem akart kérni, de még szembeszált és durczáskodott velem, holott ha bocsánatot kért volna, könnyen én tőlem nyerhetett volna.

2-szor: büntette ötet Malaczko Ferkonak a neje, ki miután az Esperes Úrtól én nekem levelet hozot, amejben az Esperes Úr meghagyta ne haggya magát, hanem forduljon szembe azzal a bizonyos nővel, az nyilvános hejen meg is tette, ez év húsvét harmadik napján. És amikor a Ferko neje a pappal, mármint alulirottal fenyegette, az Illon pedig megfordult és mesztelen egész övig a valagát kidülesztette és azt mondta: „Na, enyit félek a paptól.” Sok nép és oskolás gyerek szemeláttára. És

czekre tanította a 14 éves lányát is, ki hetekel azelőtt Ferko nejére és Zsilnik Mihály nejének és több fiuk szemeláltára háromszor mesztelen valagot ki dülesztete.

Valóban csudálatra és nevetségre méltó dolog, hogy a 19-ik században egy olyan istentelen botrányos és szemtelen személy számára – Ügyvéd találtatott. De én megbocsátom Ügyvéd Úrnak, mert nem tudja kit pártol és micsoda ügyeit hajtani elkezte. Kulai és Ósziváci ügyvédek tudván jól botrányos életét, az ügyet elvállalni nem akarták, ezért kén-telen volt Zomborban keresni.

De vajon megjobbult-é ezen büntetések után és szól-é igazat az Ügyvéd Úrnak? Oh, dehogyan megjobbult, dehogyan megjobbult! Ahelyett, hogy a bíró büntetése után hozzám eljött volna, hogy szégyenébe sírt volna, még ezen pajkos szavakat felém irányozta: „Ha megkezte a szalonnát, most vágjon még egy szelctet belőle, de jobban fog ez fájni a Ferko nejének, meg a Ferkonak, jobban mint nekem és Magának is.”

Már hazafelé menet egy köteles által megüzente Ferkonak, fogja be lovait, mert szivesen menne vele Veprovácra. Ferko lovait befogta és az uton Illont felvette. Láta ezt Lábos András Kereszturi káplány.

Ferkoval is beszéltem, tagadta, meg azt is, hogy januárius 21-én, meg februárius hó 7-én, meg 16-án (Dzsudza György Ilona zsellére maga jött el hozzám és eskü alatt monta) Ferko Ilonával több órán át volt, Ferko csak azt hajtogassa, nem lesz életem a nőmmel, míg valaki az Illon nyakára nem hág.

De maga Ilona is mondta Dudás György neje előtt, hogy amig az Anna, Ferko neje térgyén borulva nem fogja kérni, addig nem lesz férjével jó élete.

Én miután emberi és lelkési kötelességemnek eleget tettem, de mi tévő lehetek e gonosz természet ellen, mert ez oljan, mintha lovamnak azt mondanám: erigy ki a legelőre és legelj ottan, de be ne menj a buzába. Mást már nem mondhatok neki, mint: „Te fogsz bűneidért az Isten előtt felelni.”

Május 5-én Sz. György napra is magához ebédre el csábitotta. Tehát erőszakot vesz a parancsolataimnak. Ugy látom nincs teljes eföldi igazság, mire bizonyíték, hogy több becsületes férfinak bünbe esett nejét is egy-két korbácsol tartani akartam, de Szolgabíró Úr, ki most ellenem állt, tiz-tiz pengővel megkenekedvén megbocsátot, s azt mondta ő majd

elintézi a vad Kereszturi Orosz pappal. Mintha keresztény személyekkel sose lett volna dolgom.

Egyéb iránt ezen megtörténések és az Illon részéről, az ellenem tett koholmányok és hazugságok vizsga alkalmával nap fényre fognak jönni, mert a kösség vót Bírája 1862-tul egészen 1864. esztendő végéig, hivatalából kifojólag, ruthén nyelvezettel mindent leirt.

Végezetül:

Ezen Procsi Ilona botrányos tetei elmondásának utána teljes reménységgel vagyok, hogy a Méltóságos Főispányi Helytartó Úr ezen vakmerő és botrányos személyt, ki nem csak a Kereszturi és Kuczurai, hanem egész Bácska népét botrányozza, egyházunk segédletével ő neki valamilyen pokol fészek (Domum correctionis) egy néhány évekre biztosítatik, gyermekei pedig (kiket egyébként is Procsi György becsületes, jámbor, példás kereszttyén viseletű nagybátyjok nevel) gyámság alá helyeztetnek. Így szüntetvén meg egész Bácskai népnek szajhája, megrontója és vracsarája parázna életét.

Bölcs és megfontolt rendeletet várok, Magamat pedig Isten akaratyára bízom!

Maradok tisztelettel, Keresztuton, Május hó 19-ik napján 1865.

Legalázatosabb szolgája:

Szanits János

Plébános

*

Szánits János Plebános Úrnak!

Bács-Megyé, Keresztúr

Szánits János kereszturi Plebános fenti Jelentését további rendeletbe és végzésbe ajánlva a Hivatal egészében magáévá teszi.

Jerkovits Antal

rendi jegyző

Zsumberak-Krizsevci (Križevačke Eparhije), Május hó 29-ik napján, 1865.

*

Önmagamnak naplójába!
(Ószláv nyelvből fordította B. Gy.)

Elmúltott fél esztendő, Rendi Házunk minden intézkedésemet helyesnek találhatta. De a Méltóságos Főispán Úrtól, vagy a n. b. Hivatalától semmi válasz. A nyugtalanság forrása Keresztúron, hogy Malaczkó Ferenc és Procsi Ilona azóta is buja és parázna, a népeket botránkoztató életet él.

Újakra állni tisztelettel nem tudtam. Kérni fogom ezért Rendünk Főnökségét eltávolításomra, leváltásomra, áthelyezésekre, mindegy! Akár a kinevezésem a Rendi Hivatalból való megvonását is, hogy kolostorba vonulhassak, és írhassek sok-sok oldalt, mi Keresztúron jó és rossz történt!

Istenem, add meg, de előbb ítélkezz felettem!

J. S.

Keresztúron, Mindenszentek napján, 1865.